

Проект фінансується ЄС,
співфінансується та
виконується ПРООН

Ukraine

Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки

<http://brc.undp.org.ua>

Пропозиції щодо апроксимації українського законодавства у сфері кредитних договорів споживачам та дистанційного маркетингу споживчих фінансових послуг

1. Загальна характеристика українського законодавства у сфері кредитних договорів споживачам та дистанційного маркетингу споживчих фінансових послуг

1.1. Загальна характеристика українського законодавства у сфері кредитних договорів для споживачів

1.1.1. Джерела

Українське законодавство у сфері кредитних договорів для споживачів є складним і досить розвиненим. Воно складається з Цивільного кодексу України, Закону України "Про захист прав споживачів" та інших нормативних актів, які регулюють певні права та обов'язки сторін за кредитними договорами.

Конституція України визначає, що держава захищає права споживачів, контролює якість продукції та усіх видів послуг. Серед важливих нормативних актів у сфері кредитних договорів є наступні: Закон України "Про банки і банківську діяльність", Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", Закон України "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб", Постанова №168 Національного банку України "Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту".

1.1.2. Визначення

1.1.2.1. Відповідно до статті 1054 Цивільного кодексу України "за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити відсотки".

1.2.2.2. Відповідно до статті 1(22) Закону України "Про захист прав споживачів" у цьому Законі "споживач" це "фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника".

1.1.2.3. Відповідно до статті 1(23) Закону України "Про захист прав споживачів" у цьому Законі "споживчий кредит" це "кошти, які надаються споживачеві кредитодавцем (банком чи іншою фінансовою установою) для придбання споживчих товарів".

1.1.2.4. Відповідно до статті 13(1) Закону України "Про захист прав споживачів" "Договір про надання споживчого кредиту укладається між кредитодавцем та споживачем, відповідно до якого кредитодавець надає кошти (споживчий кредит) або бере зобов'язання надати їх споживачеві для придбання продукції у розмірі та на умовах, встановлених договором, а споживач зобов'язується повернути їх разом з нарахованими відсотками. Просте повідомлення про можливість отримання споживчого кредиту при придбанні товарів не є пропозицією споживчого кредиту."

1.1.3. Відсотки

1.1.3.1. Відповідно до статті 1048 Цивільного кодексу України "1. Кредитодавець має право на одержання від позичальника відсотків від суми позики, якщо інше не встановлено договором

або законом. Розмір і порядок одержання відсотків встановлюються законом. Якщо договором не встановлений розмір відсотків, їх розмір визначається на рівні облікової ставки Національного банку України. У разі відсутності іншої домовленості сторін відсотки виплачуються щомісяця до дня повернення позики."

1.1.3.2. Відповідно до статті 13(4) Закону України "Про захист прав споживачів" "У договорі про надання споживчого кредиту може вказуватися, що відсоткова ставка за кредитом може змінюватися залежно від зміни облікової ставки Національного банку України або в інших випадках. Кредитодавець повинен повідомити споживача про зміну облікової ставки Національного банку України письмово протягом семи календарних днів після такої зміни. Без такого повідомлення будь-яка зміна відсоткової ставки є недійсною."

1.1.3.3. Відповідно до статті 1048 Цивільного кодексу України "1. Відсоткова ставка за кредитним договором і порядок її погашення визначається кредитним договором в залежності від кредитного ризику, забезпечення, попиту і пропозиції, які склались на кредитному ринку, строку користування кредитом, облікової ставки НБУ та інших факторів. 2. Встановлений договором розмір відсотків не може бути збільшений банком, іншою фінансовою установою в односторонньому порядку. Постійна відсоткова ставка за договором може бути збільшена банком, іншою фінансовою установою в односторонньому порядку. 3. Пункт договору, згідно якого банку або іншій фінансовій установі надається право змінювати відсоткову ставку в односторонньому порядку є недійсним."

1.1.4. Переддоговірна інформація

Відповідно до статті 13(2) Закону України "Про захист прав споживачів" "Перед укладенням договору про надання споживчого кредиту кредитодавець зобов'язаний повідомити споживача у письмовій формі про:

- 1) особу та місцезнаходження кредитодавця;
 - 2) кредитні умови, зокрема:
 - а) мету, для якої споживчий кредит може бути витрачений;
 - б) форми його забезпечення;
 - в) наявні форми кредитування з коротким описом відмінностей між ними, в тому числі між зобов'язаннями споживача;
 - г) тип відсоткової ставки;
 - г) суму, на яку кредит може бути виданий;
 - д) орієнтовну сукупну вартість кредиту та вартість послуги з оформлення договору про надання кредиту (перелік усіх витрат, пов'язаних з одержанням кредиту, його обслуговуванням та поверненням, зокрема таких, як адміністративні витрати, витрати на страхування, юридичне оформлення тощо);
 - е) строк, на який кредит може бути одержаний;
 - є) варіанти повернення кредиту, включаючи кількість платежів, їх частоту та обсяги;
 - ж) можливість дострокового повернення кредиту та його умови;
 - з) необхідність здійснення оцінки майна та, якщо така оцінка є необхідною, ким вона здійснюється;
 - и) податковий режим сплати відсотків та про державні субсидії, на які споживач має право, або відомості про те, від кого споживач може одержати докладнішу інформацію;
 - і) переваги та недоліки пропонованих схем кредитування.
- У разі ненадання зазначеної інформації суб'єкт господарювання, який повинен її надати, несе відповідальність, встановлену статтями 15 і 23 цього Закону."

1.1.5. Право на відмову від одержання кредиту

Відповідно до статті 1054 Цивільного кодексу України "2. Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо інше не встановлено договором або законом."

1.1.6. Форма договору та інформація, що підлягає включенню у договір

1.1.6.1. Відповідно до статті 1054 Цивільного кодексу України "1. Кредитний договір повинен бути укладений у письмовій формі. 2. Кредитний договір, укладений з недотриманням письмової

форми, є недійсним.”

1.1.6.2. Відповідно до статті 13(4) закону України “Про захист прав споживачів” “Договір про надання споживчого кредиту укладається у письмовій формі, один з оригіналів якого передається споживачеві. Обов'язок доведення того, що один з оригіналів договору був переданий споживачеві, покладається на кредитодавця. Споживач не зобов'язаний сплачувати кредитодавцеві будь-які збори, відсотки або інші вартісні елементи кредиту, що не були зазначені у договорі. У договорі про надання споживчого кредиту зазначаються:

- 1) сума кредиту;
- 2) детальний розпис загальної вартості кредиту для споживача;
- 3) дата видачі кредиту або, якщо кредит видаватиметься частинами, дати і суми надання таких частин кредиту та інші умови надання кредиту;
- 4) право дострокового повернення кредиту;
- 5) річна відсоткова ставка за кредитом;
- 6) інші умови, визначені законодавством.”

1.1.7. Відкликання згоди

1.1.7.1. Відповідно до статті 13(6) Закону України “Про захист прав споживачів” “Споживач має право протягом чотирнадцяти календарних днів відкликати свою згоду на укладення договору про надання споживчого кредиту без пояснення причин. Перебіг цього строку розпочинається з моменту передачі споживачеві примірника укладеного договору. Відкликання згоди оформлюється письмовим повідомленням, яке споживач зобов'язаний подати особисто чи через уповноваженого представника або надіслати кредитодавцю до закінчення строку, зазначеного в абзаці першому цієї частини. З відкликанням згоди на укладення договору про надання споживчого кредиту споживач повинен одночасно повернути кредитодавцю кошти або товари, одержані згідно з договором. Споживач також сплачує відсотки за період між моментом одержання коштів та моментом їх повернення за ставкою, встановленою в договорі. Споживач не зобов'язаний сплачувати будь-які інші збори у зв'язку з відкликанням згоди на укладення договору про надання споживчого кредиту. Кредитодавець зобов'язаний повернути споживачеві кошти, сплачені ним згідно з договором про надання споживчого кредиту, але не пізніше, ніж протягом семи днів. За кожний день затримки, споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка суми, належної до повернення кредитодавцем.”

1.1.7.2. Винятки щодо права відкликання згоди встановлені у статті 13(7) Закону України “Про захист прав споживачів”: “Право відкликання згоди не застосовується щодо:

- 1) споживчих кредитів, забезпечених іпотекою;
- 2) споживчих кредитів на придбання житла;
- 3) споживчих кредитів, наданих на купівлю послуги, виконання якої відбулося до закінчення строку відкликання згоди.”

1.1.8. Несправедливі умови в договорах

1.1.8.1. Відповідно до статті 13(5) Закону України “Про захист прав споживачів” “До договорів із споживачами про надання споживчого кредиту застосовуються положення Закону про несправедливі умови в договорах, зокрема положення, згідно з якими:

- 1) для отримання споживчого кредиту споживачеві необхідно передати кредитодавцю, як забезпечення кредиту, повну суму або частину суми кредиту чи використати її повністю або частково для покладення на депозит, або викупу цінних паперів, або інших фінансових інструментів, крім випадків, коли споживач одержує за таким депозитом, такими цінними паперами чи іншими фінансовими інструментами таку ж або більшу відсоткову ставку, як і ставка за його кредитом;
- 2) споживач зобов'язаний під час укладення договору укласти інший договір з кредитодавцем або третьою особою, визначеною кредитодавцем, крім випадків, коли укладення такого договору вимагається законодавством та/або коли витрати за таким договором прямо передбачені у складі сукупної вартості кредиту для споживача;
- 3) передбачаються зміни в будь-яких витратах за договором, крім відсоткової ставки;
- 4) встановлюються дискримінаційні стосовно споживача правила зміни відсоткової ставки.”

1.1.9. Дострокове повернення

1.1.9.1. Відповідно до статті 13(8) Закону України “Про захист прав споживачів” “Споживач має право достроково повернути споживчий кредит, у тому числі шляхом збільшення суми періодичних виплат. Якщо споживач скористався правом повернення споживчого кредиту шляхом збільшення суми періодичних виплат, кредитодавець зобов'язаний здійснити відповідне коригування кредитних зобов'язань споживача у бік їх зменшення.”

1.1.10. Інформація про споживачів та бази даних кредитної історії

1.1.10.1 Відповідно до статті 13(3) Закону України “Про захист прав споживачів” “Кредитодавець не має права вимагати від споживача відомостей, які не стосуються визначення його платоспроможності та не є необхідними для надання споживчого кредиту.

Персональні дані, одержані від споживача або іншої особи у зв'язку з укладенням та виконанням договору про надання споживчого кредиту, можуть використовуватися виключно для оцінки фінансового стану споживача та його спроможності виконати зобов'язання за таким договором.

Не є порушенням положень абзацу другого цієї частини повідомлення кредитодавцем відомостей про споживача Бюро кредитних історій, яке займається збиранням, обробленням, зберіганням, захистом і використанням інформації відповідно до законодавства про формування і ведення кредитних історій.

Фінансові установи несуть відповідальність за порушення прав споживачів у сфері захисту персональних даних згідно із законом.”

1.1.11. Принципи формування та доступу до інформації, яка складає кредитну історію

1.1.11.1. Принципами формування та доступу до інформації, яка складає кредитну історію, є:

- 1) забезпечення конституційних прав і свобод суб'єктів кредитних історій;
- 2) адекватність обсягів інформації цілям, для яких вони збираються;
- 3) значимість, об'єктивність, повнота і достовірність інформації;
- 4) регулярність надходження інформації;
- 5) строківість зберігання інформації;
- 6) конфіденційність інформації та її захист;
- 7) збір і надання інформації, що складає кредитну історію, виключно за згодою суб'єкта цієї кредитної історії;
- 8) незалежність Бюро кредитних історій.

1.1.12. Захист прав кредитодавця

1.1.12.1. Якщо кредитодавець згідно з договором про надання споживчого кредиту одержує внаслідок порушення споживачем умов договору право на вимогу повернення споживчого кредиту, строк виплати якого ще не настав, або на вилучення продукції чи застосування іншої санкції, він може використати таке право лише у разі:

- 1) затримання сплати частини кредиту та/або відсотків щонайменше на один календарний місяць, або
- 2) перевищення сумою заборгованості суми кредиту більш як на десять відсотків, або
- 3) несплати споживачем більше однієї виплати, яка перевищує п'ять відсотків суми кредиту, або
- 4) іншого істотного порушення умов договору про надання споживчого кредиту.

Якщо кредитодавець на основі умов договору про надання споживчого кредиту вимагає від споживача здійснення внесків, строк сплати яких не настав, або повернення споживчого кредиту, такі внески або повернення споживчого кредиту можуть бути здійснені споживачем протягом тридцяти календарних днів з дати одержання повідомлення про таку вимогу від кредитодавця. Якщо протягом цього періоду споживач усуне порушення умов договору про надання споживчого кредиту, вимога кредитодавця втрачає чинність.

1.2. Дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг

1.2.1. Що стосується дистанційного маркетингу споживчих фінансових послуг, він, на жаль, не регулюється українським законодавством.

1.2.1.2. Закон України “Про захист прав споживачів”, який регулює питання дистанційного

маркетингу, виключає дистанційний маркетинг фінансових послуг зі сфери регулювання.

2. Огляд нормативних положень Директив ЄС 2008/48/ЄС і 2002/65/ЄС

2.1. Огляд нормативних положень Директиви 2008/48/ЄС

Директива 2008/48/ЄС Європейського парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. про кредитні угоди для споживачів та про скасування Директиви Ради 87/102/ЄЕС направлена на гармонізацію окремих аспектів законодавчих та підзаконних актів держав – членів щодо угод про надання кредиту споживачам. Вона в основному спрямована на підвищення рівня захисту прав споживачів.

Ця Директива не застосовується до кредитних угод: забезпечених іпотекою або співставним забезпеченням, використовуваним по відношенню до нерухомого майна, або забезпечених правом, пов'язаним з нерухомим майном; метою яких є придбання або утримання права власності на землю або існуючі або спроектовані споруди; які передбачають загальну суму кредиту менше 200 євро або більше 75 000 євро; про оренду або лізинг, коли зобов'язання про придбання об'єкту угоди не встановлено власне в угоді або в будь – якій додатковій угоді; угод у формі овердрафт, і коли кредит має бути погашений протягом одного місяця; угод, укладених з інвестиційними фірмами; угод, які є результатом мирової угоди, досягнутої у суді; угод, після укладання яких споживач зобов'язаний розмістити предмет залогу на зберігання кредитора, і коли зобов'язання споживача суворо обмежуються предметом, що перебуває на зберіганні, а також деяких інших угод, за яких кредит надається безвідсотковий кредит, або які стосуються позик, наданих обмеженому колу осіб.

Держави-члени можуть виключити зі сфери застосування деякі положення Директиви, але вони повинні щороку перевіряти умови для застосування таких звільнень на предмет їх існування.

Директива стосується інформації, яка передуює укладенню кредитного договору.

Зокрема, у ній визначається стандартна інформація, що має бути включена до реклами щодо кредитних угод, а саме позичкова ставка по кредиту, загальна сума кредиту, річна відсоткова ставка платежів тощо.

У Директиві встановлюється, що до того як споживач стане пов'язаним будь-якою кредитною угодою, йому повинна бути надана інформація, необхідна для порівняння різних пропозицій з метою прийняття інформованого рішення про укладення кредитної угоди. Така інформація надається шляхом надання форми Стандартної Європейської інформації про споживчий кредит. Споживач, зокрема, повинен бути поінформований про тип кредиту, ідентифікаційну інформацію та адресу географічного місцезнаходження кредитора, загальну суму кредиту, тривалість кредитної угоди, позичкову ставку тощо.

Якщо угоду було укладено за запитом споживача з використанням засобів дистанційної комунікації, які не дозволяють надання інформації, то споживач повинен бути забезпечений у повному обсязі до-контрактною інформацією відразу ж після укладення кредитної угоди.

За запитом, споживачеві безоплатно надається копія проекту кредитної угоди.

Директива забезпечує гарантії для споживачів на отримання об'єктивної інформації, з тим щоб бути в змозі оцінити, наскільки пропонується кредитна угода відповідає їхнім потребам та інтересам.

Директива також містить вимоги до до-контрактної інформації для окремих кредитних угод у формі овердрафту та для окремих специфічних кредитних угод.

Держави-члени забезпечують, що до укладення кредитної угоди кредитор оцінює кредитоспроможність споживача. У випадку будь – якого значного збільшення загальної суми кредиту, кредитор оновлює наявну у нього фінансову інформацію про споживача.

У випадку транскордонного кредиту кожна держава-член забезпечує на недискримінаційних умовах доступ кредиторів з інших держав-членів до баз даних, використовуваних у такій державі-члені для оцінки кредитоспроможності споживачів. Інформація надається якщо це не суперечить цілям державної політики або безпеки.

Директива встановлює, що кредитні угоди повинні містити інформацію про:

- 1) тип кредиту;
- 2) ідентифікаційну інформацію та адреси географічного місцезнаходження договірних

сторін;

- 3) тривалість кредитної угоди;
- 4) загальну суму кредиту;
- 5) позичкову ставку;
- 6) річну відсоткову ставку платежів;
- 7) суму, кількість та частоту платежів, що проводяться споживачем, а також іншу важливу інформацію.

У Директиві визначається зобов'язання кредитора щодо надання, у відповідних випадках, інформації споживачеві про будь-які зміни у позичковій ставці.

У ній також визначаються зобов'язання у зв'язку з кредитною угодою у формі овердрафту: споживачеві регулярно надається інформація про точний період часу, до якого відноситься виписка з рахунку, суми та дати зняття коштів з рахунку, баланс попередньої виписки, новий баланс, дати та суми здійснення платежів споживачем тощо.

Директива містить положення щодо угод про поновлюваний кредит. Споживач може безплатно в будь-який момент часу здійснити стандартне припинення дії угоди про поновлюваний кредит, якщо тільки сторони не домовились про період попереднього повідомлення. Такий період не може перевищувати одного місяця. Сторони можуть відступати від окремих положень Директиви за їхньою згодою. Наприклад, якщо узгоджено, кредитор може припинити право споживача на списання коштів за угодою про поновлюваний кредит.

Споживач може припинити свою участь у кредитній угоді без надання будь-якого обґрунтування. Період для припинення участі триває 14 днів з дня укладення кредитної угоди, або з дня, в який споживач отримує інформацію про умови контракту, якщо цей день настає пізніше дня укладення кредитної угоди. У будь-якому випадку, споживач повинен повідомити кредитора та сплатити йому капітальні та відсоткові платежі, нараховані з дати виділення кредиту до дати погашення кредиту. Якщо додаткова послуга, пов'язана з кредитною угодою, надається кредитором або третьою стороною на основі угоди між третьою стороною та кредитором, то споживач більше не є пов'язаним угодою про надання додаткових послуг, якщо споживач використовує своє право на припинення участі у кредитній угоді.

Якщо споживач використовує своє право на припинення участі в угоді про постачання товарів або послуг, він більш не пов'язаний пов'язаною кредитною угодою.

Директива встановлює, що споживач має право в будь-який момент часу повністю або частково виконати свої зобов'язання за кредитною угодою. В таких випадках він має право на зменшення загальних витрат на кредит, при цьому кредитор має право на справедливо та об'єктивно обґрунтовану компенсацію можливих витрат, безпосередньо пов'язаних з достроковим погашенням кредиту, за умови, що дострокове погашення проводиться у період, для якого було зафіксовано позичкову ставку. У Директиві визначаються умови погашення.

Передбачається захист прав споживачів у випадку передання третій стороні прав кредитора.

У Директиві визначаються випадки над-овердрафту.

Визначається математична формула для розрахунку річної відсоткової ставки платежів.

Держави-члени забезпечують, що за кредиторами здійснюється нагляд зі сторони органу або установи, незалежної від фінансових організацій.

Окремі зобов'язання встановлюються для кредитних посередників. До укладення кредитної угоди споживачі мають бути поінформовані про сферу повноважень посередників, комісійний збір, що сплачується кредитному посереднику.

2.2. Огляд нормативних положень Директиви 2002/65/ЄС

Директива 2002/65/ЄС Європейського парламенту та Ради від 23 вересня 2002 р. про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг охоплює договори про надання роздрібних фінансових послуг, які обговорюються дистанційно.

У Директиві визначається, зокрема, що інформація повинна надаватися споживачеві до укладення дистанційного договору. Ця інформація включає відомості про постачальника, про фінансову послугу, дистанційний договір та задоволення претензій.

Директива встановлює, що інформація має бути надана споживачеві до того, як умови дистанційного договору або пропозиції стануть обов'язковими для нього. У будь-який час протягом терміну дії договору споживач має право отримувати, на його прохання, умови

договору на папері. Крім того споживач має право змінювати використовувані засоби дистанційного зв'язку.

У Директиві передбачена наявність у споживача права на відмову. Відтак, протягом 14 днів споживач має право відмовитися від виконання договору без застосування санкцій і без пояснення причини. Однак, такий період продовжується до 30 днів для дистанційних договорів, пов'язаних зі страхуванням життя та операціями з персональними пенсіями. У Директиві визначаються випадки, коли право відмови не застосовується. Якщо споживач використовує надане йому право відмови від виконання договору, він зобов'язаний до закінчення відповідного строку надати повідомлення про це відповідно до вказівок, наданих йому. Якщо до укладеного відносно певної фінансової послуги дистанційного договору додається ще один дистанційний договір про надання послуг постачальника або третьої особи на підставі договору між третьою особою і постачальником, такий додатковий дистанційний договір, при здійсненні споживачем свого права відмови від виконання договору, розривається без будь-яких штрафних санкцій. Якщо споживач реалізує своє право відмови від виконання договору, йому може бути пред'явлена вимога про сплату послуги, фактично наданої постачальником. Проте, держави-члени можуть відступати від окремих положень Директиви. Зокрема, держави-члени можуть заборонити пред'явлення споживачу вимог про сплату будь-яких сум у разі його відмови від виконання договору страхування. Споживач повинен бути належним чином поінформований про суму, що підлягає сплаті заздалегідь. У разі відмови від виконання договору, постачальник зобов'язаний протягом 30 календарних днів, повернути споживачу всі суми, отримані від нього на підставі дистанційного договору. Протягом такого ж періоду споживач повертає постачальнику всі кошти, що він отримав від постачальника. Право вимагати скасування оплати надається споживачеві у випадку шахрайського використання платіжної картки споживача при виконанні дистанційного договору. У разі такого шахрайського використання споживач має право на повторне зарахування сплаченої суми або на її повернення. Споживач повинен бути захищений від постачання фінансових послуг без замовлення з його боку. Згідно положень Директиви, споживачеві забезпечується захист від нав'язування інформації. У Директиві передбачається застосування відповідних санкцій державами - членами. Споживачі не можуть відмовлятися від прав, які їм надаються цією Директивою.

Держави-члени забезпечують наявність ефективних процедур врегулювання можливих суперечок між постачальниками і споживачами.

Держави-члени забезпечують наявність ефективних засобів, що гарантують дотримання інтересів споживачів згідно цієї Директиви.

3. Порівняння Директив ЄС 2008/48/ЄС і 2002/65/ЄС та українського законодавства у відповідній сфері

Законодавство України у сфері кредитних договорів для споживачів багато в чому відповідає Директивам ЄС, проте потребує гармонізації.

3.1. Порівняння українського законодавства з Директивою 2008/48/ЄС

3.1.1. Зміст

Українське законодавство, як і Директива, деяким чином розрізняє кредитний договір забезпечений іпотекою та кредитний договір для споживачів. Проте, на відміну від українського законодавства, Директива містить докладний перелік винятків щодо сфери його застосування. Українське законодавство повинно набути точності, притаманної законодавству ЄС.

3.1.2. Реклама

Директива містить положення про те, що будь-яка реклама, яка стосується кредитних договорів, у якій вказується відсоткова ставка або будь-які цифри, що стосуються вартості кредиту для споживача, повинна містити стандартну інформацію, передбачену у Директиві. Аналогічне положення повинно бути включено до Закону України "Про рекламу", який в даний час не регулює цю сферу.

3.1.3. Переддоговірна інформація

Стандартна переддоговірна інформація, визначена Законом України "Про захист прав споживачів", яка включає інформацію про тип кредиту, особу і місцезнаходження кредитодавця, загальну суму кредиту, термін дії кредитного договору, позичкову ставку тощо, в цілому відповідає вимогам Директиви. Проте опис переддоговірної інформації в українському законодавстві не досить докладний. Наступні положення відсутні у Законі України: "у випадку надання кредиту у вигляді відстрочки платежу щодо вказаного товару або послуги і пов'язаних кредитних угод, такий товар або послуга та її ціна при сплаті готівкою; у відповідних випадках, існування витрат, що підлягають оплаті нотаріусу споживачем при укладенні кредитного договору; зобов'язання, якщо такі є, щодо укладення супутнього договору на обслуговування, пов'язаного з кредитним договором, зокрема, страхового полісу, де укладення такого договору є обов'язковим для отримання кредиту або отримання кредиту на зазначених умовах тощо"

3.1.4. Переддоговірна інформація для окремих специфічних кредитних договорів

Директива, на відміну від законодавства України, містить вимоги до переддоговірної інформації для окремих специфічних кредитних договорів.

3.1.5. Зобов'язання щодо оцінки кредитоспроможності споживача

Директива визначає, що кредитор оцінює кредитоспроможність споживача до укладення договору. Аналогічне зобов'язання передбачене у Законі України "Про банки і банківську діяльність". Проте українське законодавство повинно передбачати окреме зобов'язання щодо оцінки кредитоспроможності споживача до укладення споживчого кредитного договору.

3.1.6. Договір

Директива визначає, що договори оформлюються на папері або іншому носіїві тривалого використання. Усі договірні сторони отримують копію кредитного договору. Українське законодавство передбачає, що договір повинен бути укладений у письмовій формі. Споживач отримує оригінал договору.

3.1.7. Інформація, що підлягає включенню до договору

Українське законодавство передбачає, що у договорі про надання споживчого кредиту зазначаються: сума кредиту; детальний розпис загальної вартості кредиту для споживача; дата видачі кредиту або, якщо кредит видаватиметься частинами, дати і суми надання таких частин кредиту та інші умови надання кредиту; право дострокового повернення кредиту; річна відсоткова ставка за кредитом. Директива передбачає, що наступна інформація підлягає включенню до договорів про надання споживчих кредитів: тип кредиту; ідентифікаційна інформація та адреси географічного місцезнаходження договірних сторін; тривалість кредитного договору; загальна сума кредиту; позичкова ставка; річна відсоткова ставка платежів; сума, кількість та частота платежів, що проводяться споживачем, а також інша важлива інформація.

Таким чином, в цілому вимоги українського законодавства відповідають Директиві. Але вони повинні набути точності, притаманної законодавству ЄС.

3.1.8. Право на відкликання згоди

Відповідно до статті 13(б) Закону України "Про захист прав споживачів" "Споживач має право протягом чотирнадцяти календарних днів відкликати свою згоду на укладення договору про надання споживчого кредиту без пояснення причин. Перебіг цього строку розпочинається з моменту передачі споживачеві примірника укладеного договору. Директива передбачає, що споживач має право на припинення своєї участі у кредитному договорі без надання будь-якого

обґрунтування. Період для припинення участі триває 14 днів з дня укладення кредитного договору, або з дня, в який споживач отримує інформацію про умови договору, якщо цей день настає пізніше дня укладення кредитного договору.

Таким чином, положення українського законодавства про право на відкликання згоди в цілому відповідають законодавству ЄС.

3.1.9. Право на виконання зобов'язань

Директива передбачає право споживача в будь-який момент часу повністю або частково виконати свої зобов'язання за кредитним договором. Відповідно до статті 13(8) Закону України "Про захист прав споживачів" "Споживач має право достроково повернути споживчий кредит, у тому числі шляхом збільшення суми періодичних виплат".

Таким чином, право на виконання зобов'язань, передбачене українським законодавством, відповідає вимогам законодавства ЄС.

3.1.10. Відсоткова ставка

Відсоткова ставка згідно положень Директиви визначається за математичною формулою. Відповідно до вимог українського законодавства, якщо у договорі не встановлена сума відсоткової ставки, вона визначається на рівні облікової ставки Національного банку України.

3.1.11. Дострокове повернення

Право на дострокове повернення кредиту, передбачене Директивою, також передбачене в українському законодавстві.

3.1.11. Кредитні посередники

У Директиві передбачені окремі зобов'язання для кредитних посередників. Регулювання цього питання повинно бути забезпечене в українському законодавстві.

3.1.12. Поновлювані кредитні договори, пов'язані кредитні договори, питання передачі прав

Питання вимагають детального регулювання в українському законодавстві.

3.1.13. Нагляд

Держави-члени забезпечують, що за кредиторами здійснюється нагляд зі сторони органу або установи, незалежної від фінансових установ. В Україні нагляд за діяльністю кредиторів здійснюється спеціально уповноваженими органами виконавчої влади, які є незалежними від фінансових установ.

3.1.14. Позасудове врегулювання суперечок

Директива вимагає від держав-членів забезпечення існування достатніх та ефективних процедур позасудового врегулювання суперечок для вирішення суперечок споживачів щодо кредитних договорів. В Україні, наразі, ефективні процедури позасудового врегулювання суперечок не забезпечені.

3.2. Порівняння українського законодавства з Директивою 2002/65/ЄС

Директива 2002/65/ЄС регулює дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг. В даний час, дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг не регулюється українським законодавством.

Висновок

Загалом, внесення змін до Закону України "Про захист прав споживачів" у 2006 році сприяло значному поліпшенню становища споживачів і наблизило законодавство України до Директив ЄС. Зокрема, необхідно відмітити право споживачів на відкликання згоди протягом 14 днів без зазначення відповідних причин, право споживачів на несплату кредитором відсотків або інших платежів, не вказаних у договорі.

Ситуація була також поліпшена внаслідок прийняття Постанови №168 Національного банку України "Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту", яка, зокрема, містить вимогу про надання споживачеві повної інформації про розмір його платіжних зобов'язань.

Проте певні норми українського законодавства не відповідають вимогам законодавства ЄС. Норми, які відповідають вимогам законодавства ЄС, не настільки детальні, як положення Директив. Деякі типи відносин залишаються повністю нерегульованими в Україні. Таким чином, існує потреба більш докладного викладу положень чинного українського законодавства, а також внесення відповідних поправок, зокрема до Цивільного кодексу, до Закону України "Про захист прав споживачів", Закону України "Про рекламу" та деяких інших законодавчих актів України.

ЗМІНИ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВНЕСТИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДЛЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ З ДИРЕКТИВОЮ 2008/48/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 23 квітня 2008 року про кредитні угоди для споживачів та про скасування Директиви Ради 87/102/ЄЕС

1. Передбачити визначення в Законі «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-XII (надалі «Закон»):

«кредитний посередник» означає фізичну або юридичну особу, яка не діє як кредитор та яка, в ході своєї діяльності, бізнесу або професії, за винагороду, яка може набувати грошової форми або будь-якої іншої погодженої форми фінансової винагороди:

- (а) представляє або пропонує кредитні угоди споживачам;
- (б) допомагає споживачам в проведенні підготовчої роботи відносно кредитних угод, інших, аніж тих, що зазначені у пункті (а); або
- (в) від імені кредитора укладає кредитні угоди зі споживачами;

«над-овердрафт» означає автоматично прийнятий овердрафт, за яким кредитор надає у розпорядження споживача грошові кошти в сумі, яка перевищує поточний баланс поточного рахунку споживача або погоджену суму овердрафту;

«пов'язана кредитна угода» означає кредитну угоду, за якої:

- (а) кредит, про який йдеться, служить виключно для фінансування угоди про постачання певних товарів або надання певних послуг, та
- (б) такі дві угоди формують, з об'єктивної точки зору, комерційну одиницю; комерційна одиниця вважається існуючою, коли постачальник товарів або послуг власними коштами фінансує кредит для споживача, або, у разі фінансування третьою стороною, коли кредитор використовує послуги постачальника в зв'язку з укладенням або підготовкою до укладення кредитної угоди, або коли постачання певних товарів або послуг чітко вказано в кредитній угоді.

2. Доповнити Закон України «Про рекламу» від 03.07.1996 № 270/96-ВР статтею: «Реклама кредитних угод для споживачів»

Будь-яка реклама щодо кредитних угод, яка вказує на відсоткову ставку або будь-які цифри щодо вартості кредиту для споживача, включає стандартну інформацію відповідно до цієї статті.

Стандартна інформація в чіткий, зрозумілий та ясний спосіб шляхом репрезентативного прикладу вказує на:

- (а) позичкову ставку, фіксовану, плаваючу або обидві з них, разом з докладною інформацією про будь-які збори, що включаються до загальних витрат споживача на кредит;
- (б) загальну суму кредиту;
- (в) річну відсоткову ставку платежів;
- (г) за доцільності, - тривалість кредитної угоди;

- (г) у випадку кредиту у формі відстроченої сплати за певні товари або послуги, - ціну за умови сплати готівковими коштами та суму будь-якого авансового платежу; та
- (д) за доцільності, - загальну суму, сплачувану споживачем та суму окремих платежів.
3. Коли укладення контракту про надання додаткових послуг, пов'язаних з кредитною угодою, зокрема, страхування, є обов'язковим для отримання кредиту або для його отримання на рекламаних умовах, та коли витрати на такі послуги не можуть бути встановлені заздалегідь, то про зобов'язання щодо укладення такого контракту також вказується в чіткий, зрозумілий та ясний спосіб, разом з річною відсотковою ставкою платежів».

3. Внести зміни до ст.11 Закону

- П 1) ч.2 ст.11 Закону доповнити «...та, в залежності від конкретного випадку, особу та місцезнаходження залученого кредитного посередника».
- Підпункт г п. 2) ч. 2 Ст.11 Закону доповнити: «та умови, що регулюють списання та використання коштів».
- П.2) ч.2 Ст.11 Закону доповнити підпунктом: «і) у випадку кредиту у формі відстроченої оплати за певні товари або послуги або у випадку пов'язаних кредитних угод, - такі товари або послуги та їх ціну за умови сплати готівковими коштами»
- Підпункт г) п.2) ч.2 Ст.11 Закону змінити: «позичкову ставку, умови, що регулюють застосування позичкової ставки та, за наявності, будь-які додаткові ставки, що застосовуються до первинної ставки, а також періоди часу, умови та порядок зміни ставки; якщо за різних умов застосовуються різні ставки, то вищевказана інформація має вказувати всі застосовні ставки; річну відсоткову ставку платежів та загальну суму, що сплачується споживачем, ілюстровану за допомогою репрезентативного прикладу, що вказує на усі припущення, використані для розрахунку такої ставки; якщо споживач повідомив кредитора про одну або більше складових бажаного кредиту, таких, як тривалість кредитної угоди та загальна сума кредиту, то кредитор враховує такі складові; якщо кредитна угода передбачає різні способи зняття та використання коштів з різними платежами або позичковими ставками, кредитор вказує, що інші механізми зняття та використання коштів можуть спричинити вищі річні відсотки платежів; відсоткову ставку, що застосовується у випадку прострочених платежів та порядок її регулювання, та, в залежності від конкретного випадку, - будь-які збори, що стягуються при невиконанні зобов'язань»;
- Підпункт є) п.2) ч.2 Ст.11 Закону доповнити: «..., та в залежності від конкретного випадку, - порядок, за яким платежі відносяться на різні залишки заборгованості, з яких стягуються різні позичкові ставки для цілей погашення».
- Підпункт д) п.2 ч.2 Ст. 11 Закону викласти в такій редакції: «орієнтовну сукупну вартість кредиту та вартість послуги з оформлення договору про надання кредиту (перелік усіх витрат, пов'язаних з одержанням кредиту, його обслуговуванням та поверненням, зокрема таких, як адміністративні витрати, витрати на страхування, юридичне оформлення, в залежності від конкретного випадку, - існування платежів, що підлягають сплаті споживачем нотаріусу; збори за ведення одного або більше рахунків, на яких відображується інформація про проведені платежі та списання коштів тощо).
- П.2 ч.2 Ст. 11 Закону доповнити підпунктом й): «зобов'язання, якщо такі існують, щодо укладення контракту про надання додаткових послуг відносно кредитної угоди, зокрема, договір страхування, коли укладання такого контракту є обов'язковим для отримання кредиту або його отримання на рекламаних умовах»;
- П.2 ч.2 Ст.11 Закону доповнити підпунктом к): «попередження щодо наслідків пропущених платежів»
- П.2 ч.2 Ст.11 Закону доповнити підпунктом л): «за доцільності – необхідні гарантії»
- П.2 ч.2 Ст.11 Закону доповнити підпунктом м): «існування або відсутність права на припинення участі»
- П. 2 ч.2 Ст.11 Закону доповнити підпунктом н): «право споживача бути негайно та безоплатно поінформованим про результат отримання довідки з бази даних, проведений для цілей оцінки його кредитоспроможності»
- П.2 ч. 2 Ст. 11 Закону доповнити підпунктом о): «право споживача на надання, за запитом

та безкоштовно, копії проекту кредитної угоди»

- П.2 ч.2 Ст. 11 Закону доповнити підпунктом п): «за доцільності – період часу, протягом якого кредитодавець пов'язаний до-контрактною інформацією».

4. Доповнити Закон Статтею 11-1:

«Вимоги до до-контрактної інформації для окремих кредитних угод у формі овердрафту та для окремих специфічних кредитних угод»

1. В належний час до того, як споживач стане пов'язаним будь-якою кредитною угодою або пропозицією щодо кредитної угоди кредитодавець, та, в залежності від конкретного випадку, кредитний посередник, на основі умов кредиту, запропонованих кредитодавцем, та, за доцільності, висловлених споживачем побажань та наданої ним інформації, надають споживачеві інформацію, необхідну для порівняння різних пропозицій з метою прийняття інформованого рішення про укладення кредитної угоди.

Інформація, про яку йдеться, вказує на:

- (а) тип кредиту;
- (б) ідентифікаційну інформацію та адресу географічного місцезнаходження кредитодавця, а також, в залежності від конкретного випадку, ідентифікаційну інформацію та адресу географічного місцезнаходження залученого кредитного посередника;
- (в) загальну суму кредиту;
- (г) тривалість кредитної угоди;
- (г) позичкову ставку, умови, що регулюють застосування позичкової ставки, будь-які довідкові ставки, що застосовуються до первинної позичкової ставки, а також збори, що стягуються з моменту укладення кредитної угоди, та, в залежності від конкретного випадку, умови, за яких такі збори можуть змінюватись;
- (д) річну відсоткову ставку платежів, ілюстровану за допомогою репрезентативного прикладу, що вказує на усі припущення, використані для розрахунку такої ставки;
- (е) умови та порядок припинення дії кредитної угоди;
- (є) у випадку кредитних угод у формі овердрафту та коли кредит має бути погашений за запитом впродовж трьох місяців, в залежності від конкретного випадку, - вказування на те, що від споживача можуть вимагати повністю погасити суму кредиту в будь-який момент часу;
- (ж) відсоткову ставку, що застосовується у випадку прострочених платежів та порядок її регулювання, та, в залежності від конкретного випадку, - будь-які збори, що стягуються при невиконанні зобов'язань;
- (з) право споживача бути негайно та безплатно проінформованим про результат отримання довідки з бази даних, проведений для цілей оцінки його кредитоспроможності;
- (и) у випадку кредитних угод у формі овердрафту та коли кредит має бути погашений за запитом впродовж трьох місяців, - інформацію про збори, що стягуються з моменту укладення такої угоди та, в залежності від конкретного випадку, умови, за яких такі збори можуть бути змінені;
- (і) в залежності від конкретного випадку, - період часу, протягом якого кредитодавець є пов'язаним до-контрактною інформацією.

Така інформація надається на папері або на іншому носіїві тривалого використання, при цьому вся інформація є однаково чіткою.

2. У випадку кредитних угод, укладених організаціями, які:

- засновано для взаємної вигоди її членів;
- не отримує прибутку для будь-якої іншої особи, іншої, аніж її члени;
- виконує суспільні функції, яких вимагає законодавство;
- отримує та управляє заощадженнями, та надає джерела кредитування лише для своїх членів; та
- надає кредит на основі річної відсоткової ставки виплат, яка є нижчою за ту, що переважає на ринку або за умови стелі, встановленої законодавством, та коло членів яких обмежене особами, які є резидентами або робітниками на певній території або робітниками та пенсіонерами у певного роботодавця, або особами, які відповідають іншим умовам, встановленим законодавством як основи для існування спільного зв'язку між членами. до

кредитних угод, які передбачають погодження між кредитором та споживачем порядку сплати відстрочених платежів або методів погашення, коли споживач вже неспроможний виконати свої зобов'язання за первинною кредитною угодою та коли:

- таке погодження імовірно запобіжить можливості судового провадження відносно такої неспроможності виконання зобов'язань;
- за таким погодженням до споживача не застосовуються умови менш сприятливі, ніж ті, що було встановлено у первинній кредитній угоді;

інформація, що надається споживачеві відповідно до частини 1 цієї статті, також включає:

(а) суми, кількість та частоту платежів, що проводяться споживачем, та, в залежності від конкретного випадку, - порядок, за яким платежі відносяться на різні залишки заборгованості, з яких стягуються різні позичкові ставки для цілей погашення; та

(б) право на дострокове погашення, та, в залежності від конкретного випадку, - інформацію про право кредитора на компенсацію та спосіб, в який така компенсація буде встановлена.

3. Проте, у випадку голосового телефонного спілкування, та коли споживач просить про негайне надання овердрафту, то опис основних характеристик фінансової послуги включає принаймні дані, зазначені у пунктах (в), (г), (д) та (є) частини 1.

Додатково, у кредитних угодах, подібних до зазначених в частині 2, опис основних характеристик включає вказування на тривалість кредитної угоди.

4. За запитом, споживачеві, додатково до отримання інформації, зазначених у частинах з 1 до 3, безоплатно надається копія проекту кредитної угоди, що містить контрактну інформацію. Це положення не застосовується, якщо кредитор на момент запиту не бажає продовжувати процес укладення кредитної угоди зі споживачем. Також це положення не застосовується до постачальників товарів або послуг, що діють як кредитні посередники в своїй додатковій діяльності.

5. Якщо угоду було укладено за запитом споживача з використанням засобів дистанційної комунікації, які не дозволяють надання інформації відповідно до частин 1 та 2, включаючи у випадках, зазначених у частині 3, то кредитор, відразу ж після укладення кредитної угоди, виконує свої зобов'язання за частинами 1 та 2 шляхом надання контрактної інформації.

5. Доповнити Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III статтю 49-1

«Зобов'язання щодо оцінки кредитоспроможності споживача»

1. До укладення кредитної угоди кредитор оцінює кредитоспроможність споживача на основі достатньої інформації, за доцільності, отриманої від споживача, та, за необхідності, на основі довідок, отриманих з відповідних баз даних.

2. Якщо сторони погодилися змінити загальну суму кредиту після укладення кредитної угоди, то кредитор оновлює наявну у нього фінансову інформацію про споживача та оцінює кредитоспроможність споживача до будь-якого значного збільшення загальної суми кредиту.

6. Внести зміни до ст.1055 ЦК України та ч.4 ст.11 Закону України «Про захист прав споживачів»

Кредитні угоди оформлюються на папері або на іншому носіїві тривалого використання.

7. Внести зміни до ч.4 ст.11 Закону

Кредитні угоди містять таку інформацію, викладену в чіткій та зрозумілій формі:

- (а) тип кредиту;
- (б) ідентифікаційну інформацію та адреси географічного місцезнаходження договірних сторін, а також, в залежності від конкретного випадку, ідентифікаційну інформацію та адресу географічного місцезнаходження залученого кредитного посередника;
- (в) тривалість кредитної угоди;
- (г) загальну суму кредиту та умови, що регулюють списання та використання коштів;
- (г) у випадку кредиту в формі відстроченої оплати за певні товари або послуги або у випадку пов'язаних кредитних угод, - такі товари або послуги та їх ціну за умови сплати

готівковими коштами;

(д) позичкову ставку, умови, що регулюють застосування позичкової ставки та, за наявності, будь-які довідкові ставки, що застосовуються до первинної позичкової ставки, а також періоди часу, умови та порядок зміни позичкової ставки; якщо за різних умов застосовуються різні позичкові ставки, то вищевказана інформація має вказувати всі застосовні ставки;

(е) річну відсоткову ставку платежів та загальну суму, що сплачується споживачем, розраховану на момент укладення кредитної угоди; вказуються всі припущення, використані при розрахунку такої ставки;

(є) суми, кількість та частоту платежів, що проводяться споживачем, та, в залежності від конкретного випадку, - порядок, за яким платежі відносяться на різні залишки заборгованості, з яких стягуються різні позичкові ставки для цілей погашення;

(ж) при амортизації капіталу у кредитній угоді з фіксованим періодом чинності, - право споживача за запитом безкоштовно отримувати в будь-який момент часу періоду чинності кредитної угоди виписку з рахунку у формі таблиці погашення.

Таблиця погашення містить інформацію про платежі, які належить сплатити, та періоди часу та умови сплати таких сум; таблиця містить інформацію в розрізі сплати кожного платежу, який показує амортизацію капіталу, відсоток, розрахований на основі позичкової ставки, та, за наявності, будь-які додаткові витрати; якщо згідно з кредитною угодою відсоткова ставка не є фіксованою або може змінюватись розмір додаткових витрат, то таблиця погашення в чіткий та зрозумілий спосіб вказує, що дані, наведені в таблиці, залишаються чинними лише до моменту зміни позичкової ставки або додаткових витрат відповідно до кредитної угоди;

(з) якщо збори та відсотки повинні сплачуватись без амортизації капіталу, то надається виписка, яка показує періоди та умови сплати відсотків та будь-яких пов'язаних періодичних та неперіодичних платежів;

(и) в залежності від конкретного випадку, - збори за ведення одного або більше рахунків, на яких відображується інформація про проведені платежі та списання коштів, якщо тільки відкриття такого рахунку не здійснюється за вибором, разом із платежами за використання засобів платежу для проведення платежів та списання коштів, та будь-які інші збори, що впливають з кредитної угоди та умови, за яких такі збори можуть змінюватись;

(і) відсоткову ставку, що застосовується у випадку прострочених платежів на момент укладення кредитної угоди, та порядок її регулювання, та, в залежності від конкретного випадку, - будь-які збори, що стягуються при невиконанні зобов'язань;

(ї) попередження щодо наслідків пропущених платежів;

(й) в залежності від конкретного випадку, - письмове зобов'язання сплатити нотаріальні витрати;

(к) необхідні гарантії або страхування, за необхідності;

(л) існування або відсутність права на припинення участі, період, протягом якого таке право може бути використане та інші умови, що врегульовують використання такого права, включаючи інформацію про зобов'язання споживача сплатити вже списаний капітал, відсоток та суму відсотків, що підлягають сплаті за кожен день;

(м) інформацію щодо прав, які впливають з права на припинення участі в угоді про постачання товарів або послуг, а також умови використання таких прав;

(н) право на дострокове погашення, порядок дострокового погашення, та, в залежності від конкретного випадку, - інформацію про право кредитодавця на компенсацію та спосіб, в який така компенсація буде встановлена;

(о) порядок, якого слід дотримуватись при використанні права на припинення дії кредитної угоди;

(п) існування механізму позасудових позовів та відшкодувань для споживача, та, якщо так, методи отримання доступу до них;

(р) за наявності, - інші умови договору;

(с) за доцільності, - назву та адресу уповноваженого наглядового органу.

8. Доповнити п.4 ст. 11 Закону:

За доцільності, споживачеві надається інформація про будь-які зміни у позичковій ставці, на папері або на іншому носіїві тривалого використання, до набуття чинності такими змінами. Інформація повинна вказувати суму платежів, які необхідно здійснити після набуття чинності

новою позичковою ставкою, та, якщо змін зазнали кількість і частота платежів, також і докладну інформацію з цих питань. Водночас, в кредитній угоді сторони можуть узгодити, що така інформація має надаватися споживачеві на періодичній основі у випадках зміни позичкової ставки, спричинених зміною довідкової ставки, при цьому нова довідкова ставка оприлюднюється за допомогою відповідних засобів, а інформація щодо нової довідкової ставки також доступна в приміщеннях кредитодавця.

9. Доповнити Закон ст..11-1:

«Зобов'язання у зв'язку з кредитною угодою у формі овердрафту»

1. Коли предметом кредитної угоди є кредит у формі овердрафту, то споживачеві регулярно надається інформація, за допомогою виписки з рахунку, на папері або на іншому носіїві тривалого використання, що містить такі деталі:

- (а) точний період часу, до якого відноситься виписка з рахунку;
- (б) суми та дати знаття коштів за рахунку;
- (в) баланс попередньої виписки та її дата;
- (г) новий баланс;
- (г) дати та суми здійснення платежів споживачем;
- (д) застосована позичкова ставка;
- (е) будь-які застосовані збори;
- (є) в залежності від конкретного випадку, - мінімальна сума, що підлягає сплаті.

2. Додатково, споживачеві надається інформація, на папері або на іншому носіїві тривалого використання, про збільшення позичкової ставки або будь-яких зборів, що підлягають сплаті, до набуття чинності відповідними змінами.

3. Водночас, у кредитній угоді сторони можуть узгодити, що інформація щодо змін у позичковій ставці має бути надана в спосіб, передбачений в частині 1 у випадках, коли зміна позичкової ставки спричинена зміною довідкової ставки, при цьому нова довідкова ставка оприлюднюється за допомогою відповідних засобів, а інформація щодо нової довідкової ставки також доступна в приміщеннях кредитодавця.

10. Доповнити Закон Ст.11-2

«Угоди про поновлюваний кредит»

1. Споживач може безплатно в будь-який момент часу здійснити стандартне припинення дії угоди про поновлюваний кредит, якщо тільки сторони не домовились про надіслання за заздалегідь визначений період попереднього повідомлення. Такий період не може перевищувати одного місяця.

Якщо узгоджено в кредитній угоді, кредитор може здійснити стандартне припинення дії угоди про поновлюваний кредит шляхом надіслання споживачеві повідомлення, оформленого на папері або на іншому носіїві тривалого використання, за два місяця до дати припинення дії.

2. Якщо узгоджено в кредитній угоді, кредитодавець може, з об'єктивно обґрунтованих причин, припинити право споживача на списання коштів за угодою про поновлюваний кредит. Кредитодавець надсилає повідомлення споживачеві про припинення та причини такого припинення, оформлене на папері або на іншому носіїві тривалого використання, за можливості, - припинення дії, і якнайпізніше, негайно після такого припинення, якщо тільки надання такої інформації не заборонене законодавством.

11. Доповнити Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III статтю 49-1

«Зобов'язання щодо оцінки кредитоспроможності споживача»

1. До укладення кредитної угоди кредитор оцінює кредитоспроможність споживача на основі достатньої інформації, за доцільності, отриманої від споживача, та, за необхідності, на основі довідок, отриманих з відповідних баз даних.

2. Якщо сторони погодилися змінити загальну суму кредиту після укладення кредитної угоди, то кредитор оновлює наявну у нього фінансову інформацію про споживача та оцінює кредитоспроможність споживача до будь-якого значного збільшення загальної суми кредиту.

12. Внести зміни до ч.4 ст.11 Закону

Споживач впродовж періоду у 14 календарних днів може припинити свою участь в кредитній угоді без надання будь-якого обґрунтування.

Період для припинення участі розпочинається:

- (а) з дня укладення кредитної угоди, або
- (б) з дня, в який споживач отримує інформацію про умови контракту та інформацію, що включається до кредитних угод, якщо цей день настає пізніше дня, зазначеного у пункті (а) цього абзацу.

Якщо споживач використовує своє право на припинення участі, він:

- (а) з метою здійснення припинення участі до закінчення кінцевого терміну, зазначеного у частині 1, повідомляє про це кредитодавця відповідно до інформації, наданій кредитодавцем у спосіб, визначений законодавством. Кінцевий термін вважається дотриманим, якщо таке повідомлення, за умови його оформлення на папері або на іншому носіїві тривалого використання, доступному для кредитора, відіслане до настання кінцевого терміну; та
- (б) негайно, але не пізніше 30 календарних днів з дати направлення ним повідомлення кредитору, сплачує кредитору капітальні та відсоткові платежі, нараховані з дати виділення кредиту до погашення кредиту. Відсоток розраховується на основі погодженої позичкової ставки. Кредитодавець не має права на отримання будь-якої іншої компенсації від споживача у випадку припинення участі, окрім компенсації за будь-які безповоротні платежі, сплачені кредитодавцем будь-якому органу державного управління.

13. Доповнити Закон ст.11-3

«Пов'язані кредитні угоди»

1. Коли споживач використав своє право на припинення участі, в угоді про постачання товарів або послуг, він більше не пов'язаний пов'язаною кредитною угодою.

2. Коли товари або послуги, що є предметом пов'язаної кредитної угоди, не поставлено або поставлено лише частково, або вони не відповідають умовам угоди на їх поставку, споживач має право використовувати юридичні засоби захисту від кредитодавця, за умови, якщо споживач використав такі засоби захисту від постачальника, але постачальник не задовольнив його вимог, які було ним висунуто відповідно до закону або контракту на постачання товарів або послуг.

14. Доповнити п.8 ст.11 Закону

У випадку дострокового погашення кредиту, кредитодавець має право на справедливо та об'єктивно обґрунтовану компенсацію можливих витрат, безпосередньо пов'язаних з достроковим погашенням кредиту, за умови, що дострокове погашення проводиться відносно періоду, для якого було зафіксовано позичкову ставку.

Така компенсація не може перевищувати 1 % від суми достроково погашеного кредиту, якщо період часу між достроковим погашенням та погодженим припиненням кредитної угоди перевищує один рік. Якщо такий період не перевищує одного року, то компенсація не може перевищувати 0,5 % від суми достроково погашеного кредиту.

Компенсація за дострокове погашення кредиту на стягується:

- (а) якщо погашення було здійснене згідно зі страховою угодою, яка передбачає гарантію погашення кредиту;
- (б) у випадку кредиту у формі овердрафту; або
- (в) якщо погашення відбувається відносно періоду, для якого не зафіксовано позичкову ставку.

Якщо сума компенсації, яку вимагає кредитодавець, перевищує суму фактично нанесених збитків, то споживач може вимагати відповідного зменшення.

В такому випадку збитки складаються з різниці між попередньо узгодженою відсотковою ставкою та відсотковою ставкою, за якою кредитодавець може надати позику в сумі, яку було достроково погашено, на ринку на момент дострокового погашення, з урахуванням впливу дострокового погашення на адміністративні витрати.

Будь-яка компенсація не перевищує суми відсотків, яку споживач мав би сплатити протягом періоду між достроковим погашенням та погодженою датою припинення кредитної угоди.

15. Доповнити Закон ст.11-4

«Передання прав»

1. У випадку передання третій стороні прав кредитодавця за кредитною угодою або власне кредитної угоди, споживач має право використовувати в ході судового провадження проти правонаступника будь-які засоби захисту, які доступні для нього для використання проти початкового кредитодавця, включаючи залік.

2. Споживач повідомляється про передання прав, зазначене у частині 1, окрім випадків, коли початковий кредитодавець, за згодою правонаступника, продовжує обслуговувати кредит у відносинах зі споживачем.

16. Доповнити Закон Ст. 11-5

«Над-овердрафт»

1. У випадку угоди про відкриття поточного рахунку, при існуванні можливості надання споживачеві дозволу на перевищення ліміту витрат, то угода містить додаткову інформацію про позичкову ставку, умови, що регулюють застосування позичкової ставки, будь-які довідкові ставки, що застосовуються до первинної позичкової ставки, а також збори, що стягуються з моменту укладення кредитної угоди, та, в залежності від конкретного випадку, умови, за яких такі збори можуть змінюватись. В будь-якому випадку кредитодавець надає вказану інформацію на папері або на іншому носіїві тривалого використання на регулярній основі.

2. У випадку значного перевищення впродовж періоду, який перевищує один місяць, кредитодавець негайно інформує споживача інформацію на папері або на іншому носіїві тривалого використання про таке:

- (а) про факт перевищення;
- (б) суму перевищення;
- (в) позичкову ставку;
- (г) будь-які санкції, збори або відсотки, що застосовуються при прострочених платежах.

17. Доповнити Закон ст.11-6

«Окремі зобов'язання кредитних посередників по відношенню до споживачів»

(а) кредитний посередник зазначає в рекламних матеріалах та в документації, призначеній для споживача, сферу своїх повноважень, зокрема, чи працює він виключно з одним або більшою кількістю кредитодавців або як незалежний брокер;

(б) інформація про комісійний збір, якщо такий стягується, що сплачується споживачем кредитному посереднику за його послуги, розкривається споживачеві та погоджується між споживачем та кредитним посередником на папері або іншому носіїві тривалого використання до укладення кредитної угоди;

(в) інформація про комісійний збір, якщо такий стягується, що сплачується споживачем кредитному посереднику за його послуги, надається кредитним посередником кредитором для розрахунку річної відсоткової ставки платежів.

**ЗМІНИ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВНЕСТИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДЛЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ З
ДИРЕКТИВОЮ 2002/65/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ**

від 23 вересня 2002 року

**про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг та внесення змін до Директиви
Ради 90/619/ЄЕС та Директив 97/7/ЄС та 98/27/ЄС**

1. Пропонується прийняти Закон України «Про дистанційний маркетинг споживчих фінансових послуг».

Стаття 1. Визначення термінів.

1) «дистанційний договір» означає будь-який договір щодо фінансових послуг, укладений між постачальником та споживачем у рамках організованої постачальником схеми дистанційного продажу або надання послуг, якщо постачальник у зв'язку з виконанням такого договору використовує виключно один або декілька засобів дистанційного зв'язку до моменту

та під час укладення договору;

2) «фінансова послуга» означає будь-яку послугу банківського, кредитного, страхового, особистого пенсійного, інвестиційного або платіжного характеру;

3) «постачальник» означає будь-яку фізичну або юридичну особу, державну або приватну, яка, діючи в своїй комерційній або професійній якості, є зазначеним у договорі постачальником послуг у рамках дистанційного договору;

4) «споживач» означає будь-яку фізичну особу, яка в рамках дистанційних договорів, що охоплюються цією Директивою, діє з метою, не пов'язаною з його комерційною, діловою або професійною діяльністю;

5) «засоби дистанційного зв'язку» означає будь-які засоби, що можуть бути використані для дистанційного маркетингу послуги між постачальником і споживачем без одночасної фізичної присутності сторін в одному місці;

6) «довговічні носії інформації» означає будь-який засіб, що дозволяє споживачу зберігати інформацію, адресовану йому особисто, в формі, придатній для подальшого повторного її використання протягом періоду часу, адекватного з урахуванням характеру такої інформації, і дозволяє у незмінному вигляді відтворювати інформацію, що на ньому зберігається;

7) «оператор або провайдер засобів дистанційного зв'язку» означає будь-яку державну чи приватну, фізичну чи юридичну особу, чия комерційна, ділова або професійна діяльність передбачає надання постачальникам одного або більше засобів дистанційного зв'язку.

Стаття 2. Інформація, що повинна надаватися споживачу до укладення дистанційного договору

1. Заздалегідь до того, як дистанційний договір або пропозиція стануть обов'язковими для споживача, йому повинна надаватися така інформація:

(1) відомості про постачальника

(а) найменування та основний вид діяльності постачальника, географічна адреса місцезнаходження постачальника та будь-яка інша географічна адреса, що має значення для відносин між споживачем і постачальником;

(б) найменування представника постачальника, зареєстрованого в державі-члені, резидентом якої є споживач, і географічна адреса, що має значення для відносин між споживачем і представником, якщо такий існує;

(в) якщо споживач веде справи з будь-якою особою, що діє в професійній якості, іншою ніж постачальник – найменування такої особи, якість, у якій вона виступає у відносинах зі споживачем, та географічна адреса, що має значення для відносин між споживачем і такою особою;

(г) якщо постачальник зареєстрований у торговому або подібному державному реєстрі – відомості про торговий реєстр, в якому зареєстрований постачальник, і його реєстраційний номер чи еквівалентний спосіб ідентифікації в такому реєстрі;

(ґ) якщо для діяльності постачальника необхідно отримати дозвіл – відомості про відповідний наглядовий орган;

(2) відомості про фінансову послугу

(а) опис головних характеристик фінансової послуги;

(б) сукупна ціна, яка має бути сплачена споживачем постачальнику за фінансову послугу, включаючи всі застосовні комісії, збори та витрати, а також усі податки, що сплачуються через постачальника, або, якщо точна ціна не може бути зазначена, основа для розрахунку ціни, виходячи з якої споживач може з'ясувати таку ціну;

(в) якщо необхідно – повідомлення про те, що фінансова послуга пов'язана з інструментами, яким притаманні особливі ризики, обумовлені їх характерними особливостями або операціями, які повинні бути здійснені, або ціна яких залежить від коливань на фінансових ринках, непідконтрольних постачальнику, а також про те, що історичні показники не можуть бути використані для визначення майбутніх показників;

(г) повідомлення про можливість існування інших податків та/або витрат, які не сплачуються через постачальника і не стягуються ним;

(ґ) будь-які обмеження періоду, протягом якого надана інформація залишається чинною;

- (д) порядок оплати і виконання;
- (е) відомості про конкретні додаткові витрати споживача, пов'язані з використанням засобу дистанційного зв'язку, якщо такі додаткові витрати стягуються;
- (3) дистанційний договір
 - (а) наявність або відсутність права відмови від виконання договору, і у випадку наявності такого права – термін його дії і умови його реалізації, в тому числі інформація про суму, яку споживач може бути зобов'язаний сплатити, а також наслідки нехтування таким правом;
 - (б) мінімальна тривалість дистанційного договору, якщо фінансові послуги будуть надаватися постійно або регулярно;
 - (в) відомості про права, які можуть бути наявні у сторін, стосовно дострокового або одностороннього розірвання договору відповідно до умов дистанційного договору, в тому числі відомості про санкції, передбачені договором у таких випадках;
 - (г) практичні вказівки щодо здійснення права відмови від виконання договору з зазначенням, між іншим, адреси для надсилання повідомлення про відмову від виконання договору;
 - (г) будь-які положення договору, що визначають право, яке застосовується до дистанційного договору, та/або компетентний суд;
- (4) задоволення претензій
 - (а) чи доступний позасудовий механізм розгляду скарг та задоволення претензій споживача, який є стороною дистанційного договору, і якщо так, то опис методів, завдяки яким можна отримати доступ до такого механізму;
 - (б) існування гарантійних фондів або інших схем компенсації;

2. Інформація, на яку посилається пункт 1, комерційна мета якої повинна бути зрозуміло викладена, надається у чіткій і доступній для розуміння формі будь-яким способом, прийнятним залежно від засобу дистанційного зв'язку, що використовується, з врахуванням, зокрема, принципів добросовісності в комерційних угодах та принципів, що регулюють захист осіб, які не можуть давати свою згоду, зокрема, неповнолітніх.

3. У випадку телефонного зв'язку

- (а) найменування постачальника та комерційна мета дзвінка, здійсненого за ініціативою постачальника, повинні бути чітко зазначені на початку розмови зі споживачем;
- (б) лише за умови явної згоди споживача далі повідомляється така інформація:
 - ім'я особи, яка веде розмову зі споживачем, і характер відносин такої особи з постачальником,
 - опис основних характеристик фінансової послуги,
 - загальна ціна, яку споживач повинен сплатити постачальнику за фінансову послугу, включаючи всі податки, які сплачуються через постачальника, або якщо точна ціна не може бути зазначена, основа для розрахунку ціни, на підставі якої споживач може самостійно з'ясувати таку ціну,
 - повідомлення про можливу наявність інших податків та/або витрат, які не сплачуються через постачальника і не стягуються ним,
 - наявність або відсутність права відмови від виконання договору, і у випадку наявності такого права – термін його дії і умови його реалізації, в тому числі інформація про суму, яку споживач може бути зобов'язаний сплатити.

Постачальник інформує споживача про те, що додаткова інформація може бути надана на запит, та описує характер такої інформації. У будь-якому випадку постачальник зобов'язаний надати повну інформацію при виконанні ним своїх зобов'язань.

4. Інформація про договірні зобов'язання, яка повинна бути повідомлена споживачу під час періоду до укладення договору, повинна відповідати договірним зобов'язанням, визначеним законодавством.

Стаття 3. Повідомлення умов договору та попередньої інформації

1. Постачальник зобов'язаний повідомити споживачу всі умови договору та інформацію, на яку посилається частина (1) статті 1, на папері або іншому довговічному носії інформації, і споживач повинен отримати такі відомості заздалегідь до того, як умови дистанційного договору або пропозиції стануть обов'язковими для нього.

2. Постачальник виконує свій обов'язок, передбачений частиною 1, негайно після укладення договору, якщо договір був укладений на прохання споживача з використанням засобів дистанційного зв'язку, що не дозволяють надати відомості про умови договору та інформацію відповідно до частини 1.

3. У будь-який час протягом терміну дії договору споживач має право отримувати, на його прохання, умови договору на папері. Крім того, споживач має право змінювати використовувані засоби дистанційного зв'язку, крім випадків, коли обрані ним засоби несумісні з укладеним договором або характером фінансової послуги, що надається.

Стаття 4. Право на відмову

1. Споживач протягом 14 календарних днів має право відмовитися від виконання договору без застосування санкцій і без пояснення причини.

Термін відмови від виконання договору починається:

— з дати укладення дистанційного договору, за винятком зазначених договорів страхування життя, відносно яких відлік періоду починається з моменту отримання споживачем повідомлення про укладення дистанційного договору, або

— з дати, у яку споживач отримує умови договору та інформацію відповідно до частини (1) або (2) статті 2, якщо така дата настає пізніше дати, на яку посилається перший абзац.

Договори про інвестиційні послуги призупиняються на термін, зазначений у цій частині.

2. Право відмови від виконання договору не застосовується до:

(а) фінансових послуг, ціна яких залежить від коливань фінансового ринку, які непідконтрольні постачальнику і можуть мати місце протягом терміну дії права відмови від виконання договору, в тому числі послуг, пов'язаних з:

— валютно-обмінними операціями,

— інструментами грошового ринку,

— цінними паперами, що знаходяться в обігу,

— частками колективних інвестиційних фондів,

— фінансовими ф'ючерсними контрактами, включаючи еквівалентні готівкові

інструменти,

— форвардними угодами про процентну ставку (FRAs),

— процентними, валютними і акціонерними свопами,

— опціонами на придбання або продаж будь-яких інструментів, на які посилається

цей пункт, включаючи еквівалентні готівкові інструменти. Ця категорія включає в себе, зокрема, опціони на валюту та процентні ставки;

(б) договорів страхування поїздок і багажу, а також подібних короткотермінових страхових полісів, термін дії яких менше одного місяця;

(в) контрактів, за якими обидві сторони виконали свої зобов'язання на підставі явної вимоги споживача до реалізації споживачем наданого йому права відмови від виконання договору.

3. Право відмови від виконання договору також не застосовується до:

(а) кредитів, основна мета яких полягає в придбанні або збереженні майнових прав на землю, існуючу або проєктовану споруду, або в ремонті чи модернізації споруди,

(б) кредитів, забезпечених заставою нерухомого майна або правом відносно нерухомого майна,

(в) заяв споживачів, які користуються послугами посадової особи, за умови, що така посадова особа підтверджує наявність у споживача прав, передбачених частиною (1) статті 2.

6. Якщо споживач використовує надане йому право відмови від виконання договору, він зобов'язаний до закінчення відповідного строку надати повідомлення про це відповідно до вказівок, наданих йому відповідно до підпункту (г) пункту (3) частини (1) статті 1, у формі, яка допускає підтвердження такої інформації відповідно до законодавства. Термін вважається дотриманим, якщо повідомлення, викладене на папері або на іншому довговічному носії.

Якщо до укладеного відносно певної фінансової послуги дистанційного договору додається ще один дистанційний договір про надання послуг постачальника або третьої особи на підставі договору між третьою особою і постачальником, такий додатковий дистанційний договір, при здійсненні споживачем свого права відмови від виконання договору, передбаченого частиною (1) статті 3, розривається без будь-яких штрафних санкцій.

8. Положення цієї статті не шкодять нормам, що регулюють розірвання, припинення або оголошення позбавленим позовної сили дистанційного договору або право споживача виконати свої договірні зобов'язання до терміну, встановленого в дистанційному договорі. Це правило застосовується незалежно від умов і правових наслідків припинення договору.

Стаття 5. Оплата послуги, наданої до відмови від виконання договору

1. Якщо споживач реалізує своє право відмови від виконання договору, передбачене частиною (1) статті 3, йому може бути пред'явлена вимога про сплату, без будь-якої необґрунтованої затримки, послуги, фактично наданої постачальником відповідно до договору. Виконання договору може початися тільки після того, як споживач дасть свою згоду на його виконання. Сума, що підлягає сплаті, не може:

- перевищувати суму, пропорційну частці вже наданої послуги відносно повного обсягу послуг, передбачених договором;
- за жодних обставин носити такий характер, відповідно до якого вимога про оплату може тлумачитися як пред'явлення штрафної санкції.

2. Забороняється пред'являти споживачу вимоги про сплату будь-яких сум у разі його відмови від виконання договору страхування.

3. Постачальник має право пред'явити споживачу до сплати будь-які суми на підставі частини 1 тільки в тому випадку, якщо він може довести, що споживач був належним чином поінформований про суму, що підлягає сплаті, відповідно до підпункту (а) пункту (3) частини (1) статті 1. Однак за жодних обставин постачальник не має права вимагати здійснення такої оплати, якщо він розпочав виконання договору до закінчення строку відмови від виконання договору, передбаченого частиною (1) статті 3, не отримавши на це попередньої згоди споживача.

4. Постачальник зобов'язаний, не допускаючи необґрунтованих затримок і в будь-якому разі протягом 30 календарних днів, повернути споживачу всі суми, отримані від нього на підставі дистанційного договору, крім суми, на яку посилається частина 1. Відлік цього терміну починається з дати, в яку постачальник отримує повідомлення про відмову споживача від виконання договору.

5. Споживач повертає постачальнику всі кошти та/або майно, що він отримав від постачальника, не допускаючи необґрунтованих затримок і в будь-якому разі протягом 30 календарних днів. Відлік цього терміну починається з дати, в яку споживач надсилає повідомлення про відмову від виконання договору.

Стаття 6. Відсутність відповіді споживача

Відсутність відповіді споживача в разі одержання запиту про надання послуги від постачальника не вважається згодою.

Стаття 7. Нав'язування інформації

1. Використання постачальником нижчезазначених методів дистанційного зв'язку вимагає попередньої згоди споживача:

- (а) автоматизовані системи голосового зв'язку, що здійснюють виклик без участі людини (апарати автоматичного виклику абонента);
- (б) факсимільні апарати.

2. Засоби дистанційного зв'язку, інші ніж ті, на які посилається частина 1, якщо вони надають можливість адресного надсилання інформації, заборонені, крім випадків, коли споживачі, яким адресована така інформація, дали свою згоду на її отримання,

3. Заходи, на які посилаються частини 1 та 2, не можуть мати наслідком будь-які витрати з боку споживачів.

Стаття 8. Санкції

У випадку недотримання постачальником положень цього закону, споживач має право розірвати договір у будь-який час без оплати будь-яких витрат і штрафних санкцій.